

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2022

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Βασικά συμπεράσματα

- Ο συνδυασμός των επιπτώσεων της πανδημίας, της ακρίβειας και των γεωπολιτικών εξελίξεων που προκάλεσε η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία δημιουργεί νέες εστίες οικονομικής και κοινωνικής αστάθειας. Η ελληνική οικονομία, πριν προλάβει να επιστρέψει στην προ πανδημίας κατάσταση, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια νέα αποσταθεροποιητική διαταραχή με επίκεντρο τις τιμές της ενέργειας, των πρώτων υλών και των βασικών αγαθών διατροφής. Η διαταραχή αυτή πλήττει άμεσα την πλευρά της προσφοράς και έμμεσα, μέσω των διανεμητικών επιδράσεων του πληθωρισμού, την πλευρά της ζήτησης αυξάνοντας τον κίνδυνο σημαντικής επιβράδυνσης της οικονομίας.
- Το 2021 η Ελλάδα ανέκαμψε από το σοκ της πανδημίας, αν και το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ υπολείπεται του επιπέδου του 2019 κατά περίπου 1%. Ωστόσο, συνυπολογίζοντας και το κόστος διαβίωσης, η Ελλάδα είχε το δεύτερο χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ. Επιπλέον, ήταν το μόνο κράτος-μέλος στο οποίο το συγκεκριμένο μέγεθος βρισκόταν χαμηλότερα του αντίστοιχου επιπέδου του 2007. Το εύρημα αυτό αποκαλύπτει τη δραματική συρρίκνωση του βιοτικού επιπέδου της πλειονότητας των Ελλήνων.
- Το β' εξάμηνο του 2021 η κατανάλωση ξεπέρασε οριακά το επίπεδο του αντίστοιχου τριμήνου του 2019. Η εξέλιξή της το προσεχές διάστημα θα εξαρτηθεί από την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος και κυρίως από την επίδραση της ακρίβειας στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών.

- Παρά το γεγονός ότι τα κέρδη των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν σε σχέση με το 2019, η ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων δεν ήταν της ίδιας τάξης. Το μέγεθος της μεταβολής και η κλαδική διάρθρωσή τους δεν συνθέτουν ισχυρή ένδειξη μακροοικονομικού και παραγωγικού μετασχηματισμού της οικονομίας.
- Η ανάκαμψη των τουριστικών εισπράξεων το γ' τρίμηνο του 2022 θα καθορίσει τις εξαγωγικές επιδόσεις της οικονομίας, καθώς οι εξαγωγές προϊόντων δεν επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από την πανδημική κρίση. Αξιοσημείωτη ήταν όμως η αύξηση των εισαγωγών προϊόντων, και ειδικότερα των εισαγωγών ενδιάμεσων προϊόντων, τα οποία μέχρι και τον Ιανουάριο του 2022 κατέγραφαν έλλειμμα μεγαλύτερο από του 2010 αναδεικνύοντας την αδύναμη παραγωγική διάρθρωση της οικονομίας και τη μεγάλη εισαγωγική της εξάρτηση.
- Το δ' τρίμηνο του 2021 η Ελλάδα είχε το μεγαλύτερο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στην ΕΕ. Παράλληλα, για τα τελευταία έτη οι δείκτες διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας καταγράφουν στασιμότητα ή επιδείνωση. Η χαμηλή διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας είναι ένδειξη της ανάγκης για άμεση ποσοτική και ποιοτική ενίσχυση και αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος, με τρόπο που να περιοριστεί η εισαγωγική εξάρτηση της χώρας και να ενισχυθεί η επάρκεια και η αυτάρκειά της σε βασικά ενδιάμεσα και τελικά αγαθά. Οι νέες γεωπολιτικές και γεωοικονομικές συνθήκες επιβάλλουν τη διαμόρφωση μιας εξελικτικής βιομηχανικής πολιτικής στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των εγχώριων αλυσίδων αξίας, της αειφόρου παραγωγής υγιεινών και ασφαλών τροφίμων και της διαφοροποίησης της παραγωγής σε συνδυασμό με μια στρατηγική διαχείρισης αποθεμάτων. Το όφελος θα είναι η δημιουργία μιας πιο ισορροπημένης, βιώσιμης και ανθεκτικής ελληνικής οικονομίας.
- Το 2021 χαρακτηρίστηκε από έντονες δημοσιονομικές πιέσεις που προστέθηκαν σε εκείνες που άφησε πίσω του το πρώτο έτος της πανδημικής κρίσης. Παρά την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, το έλλειμμα του ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στο 7,4% του ΑΕΠ, το δεύτερο υψηλότερο μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης. Το

ίδιο διάστημα, το πρωτογενές έλλειμμα διαμορφώθηκε στο 4,9% του ΑΕΠ, το πέμπτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη.

- Παρά την αύξηση των πρωτογενών δαπανών του Δημοσίου την περίοδο της πανδημίας, η συμμετοχή των κοινωνικών παροχών σε αυτές ανήλθε το 2021 στο 41,2%, καταγράφοντας πτώση 6,9 ποσοστιαίων μονάδων έναντι του 2019, που είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωζώνης.
- Το 2021 η Ελλάδα κατέγραψε το τρίτο υψηλότερο ποσοστό πληρωμών για τόκους της Γενικής Κυβέρνησης στα συνολικά έσοδά της από άμεσους φόρους, έμμεσους φόρους και κοινωνικές εισφορές μεταξύ των 19 κρατών-μελών της Ευρωζώνης. Η εξέλιξη αυτή συμβάλλει στη διατήρηση του δείκτη χρηματοπιστωτικής ευθραυστότητας του Δημοσίου σε σχετικά υψηλά επίπεδα συγκριτικά με τις περισσότερες οικονομίες της Ευρωζώνης.
- Η μετάβαση της οικονομίας σε καθεστώς υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων τη διετία 2020-2021 επιβάρυνε σημαντικά το ήδη υψηλό δημόσιο χρέος της χώρας. Ειδικότερα, το 2021 το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στα 353,4 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 12.256 εκατ. ευρώ συγκριτικά με το 2020. Παράλληλα, ο δείκτης φερεγγυότητας κατήλθε το 2020 και το 2021 στο χρηματοοικονομικά εύθραυστο καθεστώς ultra-Ponzi. Σε αυτό το καθεστώς θα παραμείνει και το 2022, δεδομένης της πρόβλεψης για έλλειμμα του ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης ύψους -4,3% του ΑΕΠ.
- Οι προοπτικές χρηματοπιστωτικής σταθεροποίησης του δημόσιου τομέα το προσεχές διάστημα προϋποθέτουν συνετή δημοσιονομική διαχείριση. Η δημοσιονομικά ευάλωτη ελληνική οικονομία, η εμπειρία της διαχείρισης και των συνεπειών της κρίσης χρέους της προηγούμενης δεκαετίας, καθώς και το νέο γεωπολιτικό περιβάλλον καθιστούν επιβεβλημένη την αποφυγή δημιουργίας συνθηκών μιας νέας δημοσιονομικής περιπέτειας.
- Το εξωτερικό χρέος της οικονομίας παρουσιάζει σταθερή άνοδο, με την Ελλάδα να έχει το 2021 το τρίτο υψηλότερο καθαρό εξωτερικό χρέος στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, το 2021 η Ελλάδα κατέγραψε τη μεγαλύτερη αρνητική καθαρή διεθνή επενδυτική θέση στην ΕΕ (-175% του ΑΕΠ), με μεγάλη διαφορά από τη δεύτερη χειρότερη Ιρλανδία.
- Το 2021 το ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών αυξήθηκε έναντι του 2020 και διαμορφώθηκε στο 57,2%, ποσοστό αρκετά

χαμηλότερο έναντι όλων των υπόλοιπων οικονομιών της Ευρωζώνης. Τον Δεκέμβριο το 2021 το ποσοστό ανεργίας αποκλιμακώθηκε φτάνοντας στο 12,8%. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας και το κύμα ακρίβειας ασκούν αρνητικές πιέσεις στην αγορά εργασίας, καθώς οι δείκτες οικονομικής μιζέριας καταγράφουν ανησυχητική άνοδο.

- Η συνολική αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 9,7% το 2022 εκτιμάται ότι θα περιορίσει μόνο μερικώς την απώλεια της αγοραστικής του δύναμης, την οποία προκαλεί το κύμα ακρίβειας. Τον Απρίλιο του 2022 η απώλεια αγοραστικής δύναμης του κατώτατου μισθού ήταν ίση με 18% έναντι 14,7% τον Μάρτιο. Ο μέσος μισθός του ιδιωτικού τομέα είχε απολέσει τον Απρίλιο του 2022 το 9,9% της αγοραστικής του δύναμης, ενώ ο μέσος μισθός μερικής απασχόλησης το 28%. Η επίδραση της ακρίβειας στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών είναι ιδιαίτερα άνιση.
- Αντίστοιχα άνιση είναι η αμοιβή των εργαζομένων μερικής απασχόλησης έναντι των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης, όπως και των γυναικών έναντι των ανδρών, αν συνυπολογιστούν και οι ώρες εργασίας. Συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του 2021 κατά μέσο όρο οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης απασχολούνταν το 76% του χρόνου εργασίας των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης, αλλά αμείβονταν μόλις με το 38% της αμοιβής των τελευταίων, ενώ οι γυναίκες εργάζονταν τις ίδιες ώρες με τους άνδρες, αλλά λάμβαναν το 84% της αμοιβής αυτών.
- Το 2021 υπογράφηκαν 16 εθνικές κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές συμβάσεις εργασίας, 9 τοπικές ομοιοεπαγγελματικές και 182 επιχειρησιακές. Οι 34 συλλογικές συμβάσεις εργασίας (κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές) που βρίσκονται σε ισχύ καλύπτουν δυνητικά περίπου 625.000 άτομα, αριθμός που αντιστοιχεί περίπου στο 27% του συνόλου των μισθωτών εργαζομένων. Οι 182 νέες επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις εργασίας καλύπτουν δυνητικά 152.077 μισθωτούς.
- Οι επιπτώσεις της πανδημίας και της ακρίβειας στην αγορά εργασίας και στους εργαζομένους είναι δραματικές. Κλειδί για την αποφυγή συνθηκών αστάθειας το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα είναι η ουσιαστική ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και η αύξηση της βιώσιμης απασχόλησης. Είναι επίσης πολύ σημαντικό να προστατευτούν

θεμελιώδη εργασιακά δικαιώματα σχετικά με τα νόμιμα και τα ανώτατα όρια του χρόνου εργασίας, την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία, και να ενισχυθούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και συμβάσεις εργασίας. Η βιώσιμη και αξιοπρεπής εργασία πρέπει να αποτελέσει τον κεντρικό στόχο της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής.

- Τέλος, όλα τα ευρήματα των δεικτών κοινωνικής βιωσιμότητας, όπως του ποσοστού κινδύνου φτώχειας στην εργασία, του ποσοστού των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, των ατόμων με σοβαρή αποστέρηση υλικών αγαθών και του δείκτη κατανομής του εισοδήματος S80/S20, δείχνουν την ανάγκη για ισχυρή δέσμευση της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής για αποτελεσματικά μέτρα στήριξης της αγοράς εργασίας, του εισοδήματος των εργαζομένων και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι αναγκαίες αφενός για την ενίσχυση της κοινωνικής δικαιοσύνης στη χώρα μας και αφετέρου για την επίτευξη των στόχων της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ για μια βιώσιμη και ανθρωποκεντρική ανάπτυξη.